

(Политика 26. 9. 2010)

Апсолутно поистовећивање вере и нације нам је остало као турско наслеђе, објашњава протојереј-ставрофор Зоран Крстић

Уз вест да је у албанском граду Фијери почела организована настава српског језика за Србе из те земље, добили смо и информацију да у три села у околини овог града живи више од 500 српских породица муслиманске и хришћанске вероисповести. У матици, Србији, око 85 одсто становништва изјаснило се на последњем попису из 2002. године као православци, а у неким круговима српство се везује за православље, па је по тим размишљањима Србин само онај ко је православан. Срби нису били, нити јесу, нити морају бити искључиво православне вероисповести, објашњава протојереј-ставрофор Зоран Крстић, професор канонског права и хришћанске социологије на Православном богословском факултету у Београду.

– Апсолутно поистовећивање вере и нације нам је остало као турско наслеђе. Крстоваскрсни подвиг Господа Исуса Христа означава почетак постојања цркве као новог човечанства, новог рода, новог Израилља. Христос нас је искупио Богу из сваког рода и језика, народа и племена. По свој природи, дакле, црква има саборни, васељенски и наднационални карактер. Она не дели људе ни по каквој основи било националној, било расној, било старосној, било родној, било класној или сталешкој. Овакав карактер цркве не подразумева потирање и брисање разлика између људи или између народа. Напротив, сваки човек и сваки народ је призван да са својим специфичним даровима уђе у цркву – истиче протојереј-ставрофор Зоран Крстић.

Православље је несумњиви део националног идентитета Срба и наш народ чува и

развија свој национални идентитет као део свог општег идентитета, онолико колико се руководи темељним хришћанским вредностима у свом свакодневном животу, истиче наш саговорник.

– У цркву се улази и у њој живи слободном вољом. Слобода вероисповести је предуслов сваке здраве религиозности. То подразумева да ако Срби по рођењу могу да буду агностици или атеисти, на шта смо навикли, могу исто тако својим слободним опредељењем да постану муслимани, будисти и слично. Питање да ли су појединци или групе некада у историји насилно превођени у друге вере јесте питање греха и злочина тих других. Оно што је за нас битно јесте то да безусловно поштујемо верска опредељења наших ближњих и онда кад се са том чињеницом не слажемо. Поред злоупотребе слободе вероисповести, историја познаје и злоупотребе цркве и хришћанства у националне и политичке сврхе. Свака нација може да нађе своје место у цркви, али црква није слушкиња ниједне нације нити је Христос било чији племенски бог. Злоупотреба овакве врсте је нарочито било током 19. и 20. века у периоду стварања националних држава на Балкану када су младе и нестабилне националне државе користиле православље за унутрашњу интеграцију становништва, али и за спољашњу конфронтацију, па чак и према истоверној, православној браћи, истичући прво национални па тек онда православни идентитет – каже отац Зоран.

Када бисмо се, на пример, водили тезом да су Срби искључиво православци, одрекли бисмо се и дела наше историје. Нешто више од 20.000 Срба католика живело је у Далмацији и Боки у 19. веку, највише у Дубровнику, Сплиту и Задру, а њихов утицај био је знатно већи од удела у укупном становништву, који је чинио између три и четири одсто, објашњава историчар Чедомир Антић. Он истиче да се средњовековна Србија простирала обалом до Омиша, а касније и до Стона, па су многи српски крајеви у приморју били у одређеним раздобљима католички, као и да су бројни наши владари били католици.

– Срби католици су били политички Срби. Њихова породична традиција је била католичка. То је ишло дотле да је аустроугарски поданик, католик Лујо Бакотић, а не неки православни владика, преговарао о конкордату са Ватиканом у име Краљевине Србије. Перо Будмани, филолог, рођени Сплићанин, из револвера је пуцао на учеснике погромашких демонстрација против Србије које су уследиле после Сарајевског атентата 1914. године.

Асимилаторске процесе је дозволила Краљевина Југославија, а убрзала их и довршила комунистичка власт после 1945. године. Односи су били сложени, али мање напети него

што би били данас. Не знам да ли се ико тако изјаснио у новије време. У Сплиту је на последњем попису избројано деветоро Срба. У Истри се више грађана изјашњава као Срби него што их је спремно да признају да говоре српски језик— напомиње Антић.

Срби муслимани јесу или, тачније, могли би логично бити припадници српског народа који су у одређеном тренутку примили ислам, истиче оријенталиста Дарко Танасковић, додајући да је током вишевековне османске владавине на Балкану приличан број Срба, односно словенског становништва за које се с разлогом може претпоставити да је било српско, прешао на ислам.

– У периоду стварања модерних нација за наш простор је кључни критеријум за национално раздвајање етнички и језички блиских и сродних народносних група постала верска припадност. Због тога је готово потпуно укинута могућност да Срби буду, како је говорио још Вук Караџић, „свих трију закона“, што је умногоме сузило опсег српског националног (само)одређивања. Неретко и противно осећању Срба муслиманске вере, јединим природним стањем сматрало се, и сматра се, да Срби могу бити искључиво православни, а данас, наравно и атеисти, али с православном традицијом. Срби муслимани су, тако, усмерени ка националном идентификовању са својом верском припадношћу, односно уливању у нациотворни процес чији је коначни израз бошњачка нација. Многи појединци који су религијски или културно-традицијски били муслимани, национално су се осећали Србима, а неки истакнути су то и у новије време јавно исказивали. Статистички, а и политички, то је, међутим, било ирелевантно, а често је доживљавано и као провокација и нарушавање утврђеног поретка ствари, ма колико људски било аутентично. Стога је нација политичка формација. Срба муслимана данас као друштвено институционализоване скупине нема – истиче Танасковић и додаје да управо та чињеница чини вест о „Србима муслиманима“ из околине града Фијере интересантном.